

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

BROJ 6.

LIPANJ 1929.

GOD XXV.

Dr. I. KRAJAČ:

JASTREBARSKO.

TURIZAM VELEBITSKOG PODRUČJA

I. Turistička područja.

Prema svim karakteristikama uspona tla, prema prirodnim osebujnostima i znamenitostima, moramo računati za dogledno vrijeme u glavnom sa dva velika i glavna velebitska turistička i alpinistička područja: t. j. sa sjevernim i južnim.

Glavno sjeverno turističko područje siže od Oltara do južno ispod Šatorine, dugo oko 23 km zračne crte po gorskom hrptu. Ono dakle sadrži u sebi cijeli geografski odsječak Sjevernog Velebita i sjevernu polu geografskog odsječka Srednjeg Velebita.

Glavno južno turističko područje Velebita siže od Visočice do uključivo Sv. Brdo, odnosno do uključivo Tulove Grede, dugo oko 20 km, odnosno uključivši i najviši vrh Tulovih Greda oko 30 km zračne crte gorskog hrpta. Ono dakle sadrži u sebi nešto više od južne pole geografskog odsječka zapadnog dijela Južnog Velebita i kratki komadić istočnog dijela Južnog Velebita do uključivo najviši vrh Tulovih Greda.

To su dva najviša i najinteresantnija područja Velebita sa najvećom varijacijom detalja noseći na sebi sve glavne specifičnosti i karakteristike Velebitskog gorskog lanca na relativno nevelikom prostoru.

1. Međusobna ocjena glavnih turističkih područja.

Međusobno se ta dva glavna turistička područja s obzirom na svoje bitne prirodne, geografske i turističke specifičnosti i karakteristike odnose ovako:

I prvo i drugo područje razdijeljeno je na dvije pole, gornju (sjevernu) i dolnju (južnu) visokim gorskim i planinskim prelazima, koji tvore kao neka prirodna središta u samom masivu hrpta, odakle se može polaziti prema sjeveru i prema jugu. To su gorske prevje i to za sjeverno područje cijela previja Velikog Alana, ležeći u južnom dijelu ovog područja, a za veliko južno velebitsko

turističko područje Buljma sa Docima, ležeći centralno u svom području.

Veliko-Alanska gorska previja ima prednost krasno izgrađene gorske ceste, koja omogućuje pristup automobilista do u samo srce Srednjeg Velebita, dok Buljma i Docí nemaju gorske ceste. Tamo je cesta, danas djelomice od vode porušena i zatrpana, sizala samo do bivšeg šumarskog skloništa ispod koljena doline Velike Paklenice. Oba ova sedla su dva najviša sedla u cijelom Velebitskom gorskem lancu.

Sjeverno Velebitsko turističko područje je i kao gorski sklop i kao visoko planinsko područje, kako u pogledu visina od 1000 m aps. vis., tako i u pogledu visina nad 1500 m aps. vis., daleko najšire gorsko područje Velebita i predstavlja jedan u istinu široki, visoki gorski hrbat Velebita.

Južniji dio južnog Velebitskog turističkog područja, dakle južnije od Dolaca, predstavlja uopće najviši gorski hrbat Velebitski, sa čitavim nizom vrhunaca preko 1700 m aps. visine.

Sjeverno turističko područje Velebita uopće, a osobito njegova gornja partija južnjeg mu dijela, dakle sjeverna pola Srednjeg Velebita, bolje su i jače šumom pokriveni, negoli južno turističko područje Velebita, koje je šumom u glavnom pokriveno samo sa ličke strane, izuzevši gornju dolinu Velike Paklenice.

U sjevernom turističkom području Velebita, a u južnijem njegovu dijelu, nalaze se relativno jaki gorski izvori u ravnoj Štirovačkoj Dulibi na hrptu Velebita, dočim u južnom turističkom području Velebita su izdašniji izvori većinom pod hrptom s obje strane.

I jedno i drugo veliko turističko područje Velebita nose na sebi sve odlike bujnih karakterističnih Velebitskih oblika: vanredne i neobične forme kamenja, kamenih glavica i vrhova, visoke gorske pašnjake i šume. Raznolikost hrpta sjevernog turističkog područja Velebita je veća negoli ona hrpta južnog njegova područja. To suvisi sa većom širinom hrpta, na kojoj se je moglo razviti više i raznovrsnijih oblika, nadalje sa većim i jačim osumljenjem i sa izvor-vodom na samom širokom hrbtu.

Na primorskim svojim bokovima pruža južno Velebitsko turističko područje znatno jače varijacije. Označujući te razlike malo detaljnije valja opaziti:

2. Sjeverno glavno turističko područje.

Poradi širine visokog gorskog hrpta geografskog odsječka zvanog Sjeverni Velebit razvijaju se na njegovu hrptu zapravo

potpune tri manje ili više paralelne velike gorske kose i zametak četvrte, sve tri u t. zv. dinarskom (hrvatskom) gorskem pravcu sa sjeverozapada prema jugoistoku. Najistočnija je gorska kosa, koju označuju vrhovi: Snižnjak — Plješivica (Velebit) — Krčelj — Nadžak Bilo — Apatišan. Srednja je gorska kosa, koju označuju vrhunci: Zavižanska Kosa (Vučjak) — Zavižanski Pivčevac — Mali i Veliki Rajinac — Lomski vrh — Opaljenik. Zapadna je gorska kosa, koju označuju vrhovi: Velika Kosa — Balinovac — Veliki i Gornji Zavižan — Rožanski Kukovi. Zametak četvrte gorske kose je u longitudinalnom pravcu Hajdučkih Kukova.

Počevši od gusto zašumljene zaobljene Plješivičke i Apatišanske Kose nalaze se na sjevernom Velebitu sve moguće varijacije, pa preko centralne gorske kose do divljih golih razdrtih kamenih Rožanskih Kukova na Sjevernom Velebitu jošte je jedna osobita i jedinstvena osebujnost, koju nosi na sebi široki visoki dio hrpta Sjevernog Velebita, a to je potpuna jaka ali transverzalna kamenka smjera istok-zapad, koja se je razvila na hrptu Velebita, koji inače ima smjer: Sjeverozapad prema jugoistoku. To je centralni glavni, a visoki kameni hrbat, što ga tvori centralni dio dio Hajdučkih (Gornjih) i Rožanskih (Dolnjih) Kukova, vezan međusobno širokim gorskim sedlom Lubenskih Vrata. Taj transverzalni hrbat u zračnoj crti samo od vrha Kuka (Hajdučkog) 1650 m preko Vratarskog Kuka pa do iza Pasarićeva Kuka mjeri preko 3 km. U naravi je linija znatno duža, jer je malo povijena, a sa istočne strane se hrbat dalje nastavlja. Uzevši zračnu liniju od Kuka 1547 m s južne strane nad Lomskom Dulibom pa do Kuka 1518 m sjeverozapadno uz nastavke Pasarića Kuka dobivamo samo zračnu znatno skraćenu crtu od oko 5 km 400 m transverzalnih kontinuiranih hrptova. Već onaj prvi kraći transverzalni hrbat nosi na sebi po prilici četrnaest jasno izraženih kamenih glacica, od toga dvanaest preko 1600 m aps. vis. Sa sjeverne strane tog kamenog hrpta zapadno od Lubenskih Vrata na odvojku puta od Lubenskog puta k novoj Rožanskoj kolibi HPD, kada se put uspne u zalede rečenog visokog hrpta i Vratarskog Kuka, nalazi se sa svih strana kamenim kukovima i stijenama zatvorena oko 600 m zračne linije duga, vrlo lijepa transverzalna visoka dolina, smjera istok-zapad, visine od oko 1400 m nad morem, jedina te vrsti i visine u čitavom Velebitu.

Na hrptu Sjevernog Velebita jošte su dva takova transverzalna kamena grebena, oba u Rožanskim Kukovima južnije od glavnog hrpta, jošte više divlja i rastrgnuta, ali znatno kraća. Jedan viši od glavnog transverzalnog hrpta protežući se u zračnoj uda-

ljenosti od preko 1 km sa najvišom glavicom Krajačevim Kukom, a drugi niži ali jošte znatno rastrganiji i oštiri do danas bezimeni, zapadniji, između Krajačevog Kuka i glavnog transverzalnog hrpta Rožanskih Kukova.

Osim toga Sjeverni Velebit nosi na svom hrptu u jedinstvenoj, alpinistički vanrednoj okolini, zatvorenu longitudinalnu visoku uvalu Lubenovac zvanu, ljeti sa hladnom alpinskom klimom, a zimi, vele, bez vjetrova.

I u Srednjem Velebitu na njegovu sjevernom dijelu, koji pripada k ovom turističkom području Velebita, nalaze se na visokom hrptu četiri gorske kose, nešto slabije izražene, ne tako visoke, ne tako raznovrsne i ne sa toliko specifičnih oblika, kao one Sjevernog Velebita.

Prva gorska kosa zatvara sa istoka Štirovačku Dulibu; druga ju zatvara sa zapada kulminirajući u masivu Šatorine, s kojom se preko Doković-Plani spaja; treća je središnja kosa: Zečjak — Cipalski Vrh. Četvrta je zapadna primorska (sedlo Vel. Alan) — Bili Kuk — Visibaba — Pliševica — Kozja Vrata.

Na ovom dijelu nalazi se i jedina te vrsti na Velebitu vanredna, zatvorena, visoka, gotovo ravna, prava gorska duliba sa živom vodom, s ponorima na Štirovači i divnom crnogoricom, t. j. Štirovačka Duliba sa Štirovačom, prekrasnim Jovanović Padežom i Crnim Padežom, potonji pod Šatorinom sa prednošću, da dotele i dalje mogu relativno dobrom cestom voziti iz Primorja ili iz Like i iz Krasna automobili.

Uz Veliko-Alansku previju su visoke čiste uvale: Ravni Padež i Tuderevo, a nešto dalje Lubenovac, sve sposobne za zimski sport do kasno u proljeće. Za lijepih zimskih dana može se zimski sport tjerati i na Jezerima u Sjevernem Velebitu, udaljenima oko 2 sata hoda od Krajačeve Kuće na Zavižanskoj Kosi ili oko 2 sata uspona iz Krasna.

Rožanski i Hajdučki Kukovi su danas glavno visoko penjačko područje Velebita sa brojnim novim turama, prvim usponima i penjanjima, što sve čeka svoje alpinističke pionire i pobednike.

3. Južno glavno turističko područje.

Visoki hrbat glavnog južnog turističkog područja Velebita nije toliko širok i razvijen, nema transverzalnih gorskih kosa, niti visokih longitudinalnih ili transverzalnih uvala i dolina, izuzevši samu usjeklinu svoje glavne previje.

Sjeverno od Dolaca mogu se razlikovati dvije visoke gorske kose. Prva je istočna t. j. visoki hrbat, koji označuje visoki greben Počiteljskog i Badanjskog Vrha, sa odvojkom, koji tvori greben

Jelovca i Visočice. Drugi, niži, zapadni je onaj, koji označuju grebeni Velikog Pločevitog — Golića, Babice, Vilinjeg i Višerujna. Treći niski primorski greben do najviše visine od oko i preko 1000 m aps. vis. odgovara takovim primorskim grebenima na Sjevernom i Srednjem Velebitu.

Nad 1600 m aps. vis. a ispod 1650 m aps. vis., uzdižu se na tom dijelu sjeverno od Dolaca samo greben Visočice, Jelovca, greben Badnja i Badanjskog vrha te greben Višerujna. To su razdrti visoki grebeni sa ponikvama velikih dimenzija među njima.

Južno od Dolaca je hrbat do tri km širok tvoreći visoki platô sa brojnim vrhovima između 1700 m i 1800 m aps. vis., suzujući se sve više prema jugu i prelazeći pred Svetim Brdom u jedinstveni uski visoki hrbat, koji se završava sa visokom piramidom Sv. Brda. Karakteristika ovog dijela leži u njegovoj aps. visini i dvjema jecercima na hrptu.

Tulove Grede reprezentiraju i ako ne visok, a ono vanredan sklop osebujnih krških oblika za penjačke uspone.

Osim toga specifična, tipična i vanredna, a jedinstvena osebujnost i ljepota južnog turističkog područja Velebita leži u glavnim njegovim provalijama i ždrijelima prema morskoj strani. Ta su: Kozjača, divlja Mala Paklenica i u dolnjem dijelu veličanstvena, a u gornjem prelijepa duga Velika Paklenica. Njen doljni dio od mora u ravnoj crti koritom pa do mlina Dujma Kneževića dug je 8 km, a gornji dio mјeren od mlina Dujma Kneževića isto tako do vrha Ivinih Vodica dug je 5 km, a do mjesta, gdje počinje naglo uspon pri koncu doline, dug je oko 4 km. Njena aps. visina nad morem kreće se u tom gornjem dijelu od 4 km zračne dužine od oko 600 m do oko 800 m aps. vis. To je jedina longitudinalna dolina te vrsti u Velebitu. Zakriljena je s južne strane vrhovima do oko 1000 m aps. vis. sa ošumljenim obroncima, a sa sjeverne strane strmom, gore golom, stranom, koja je okrunjena impozantnim stijenama kamenih kukova, što ju sa sjevera zatvaraju od nad 1400 m do nad 1700 m aps. vis., i živim potokom, koji se ruši u golemom razbacanom stijenju svog korita. Tako predstavlja ona jednu od najljepših manjih alpskih dolina, što sam ih uopće vido.

Doljni pak dio Velike Paklenice je valjda najljepša i najstrašnije krška provalija veličanstvenih oblika i dimenzija; prirodnja osobitost prvog reda uopće ne samo u Velebitu. Kod po prilici trećeg kilometra zračne linije od mora idući odozdo, ona se potpuno suzuje prije Anić Kuka, koji ju zatvara. Crne stijene dižu se prema nebu gotovo okomito s obje strane ovdje posve uskog ždrijebla i to 500 m do 600 m aps. vis. nad dolinskim tlom. Ogromni

monoliti ogromnih dimenzija survali su se sa visina stijena u usko korito ždrijela zatvarajući i oteščavajući ovdje put.

Sličnih provalja takovih dimenzija nema u Velebitu osim u ovom dijelu. U sjevernom turističkom području Velebitu ima dubokih i velikih sličnih draga, ali bez svake vegetacije u blizini, pa zaostaju po veličini dimenzija i divljoj ljepoti i strahoti znatno za ovim dijelom Velike Paklenice. U primorju Sjevernog Velebita mogu se spomenuti kao najveće, ali prema Velikoj Paklenici neznatne takove usjekline u velebitskoj kamenoj trupini: Velika Draga kod Dolnje Klade i Velika Ivanča Draga južnije od nje.

U bližem i daljem području Velike Paklenice, napose njenog dolnjeg dijela, ima čitav niz manjih i većih špilja, dosada potpuno neistraženih. Među njima je navodno oveća t. zv. Manita Peć na desnoj strani Velike Paklenice, odmah kod Anić Kuka, ali na protivnoj strani sutjeske.

Ozbiljno i teško penjačko područje južnog turističkog područja Velebita nalazi se s obje strane korita u području Velike Paklenice u dolnjem i gornjem njenom toku. Tu ima i dugotrajnih penjačkih tura. Rožanski Kukovi u Sjevernom Velebitu predstavljaju laganije visoko penjačko područje s relativno kraćim, ali vrlo zahvalnim i interesantnim turama.

Kod sjevernog i južnog glavnog turističkog područja Velebita valja spomenuti, da specijalne prirodne odlike, formacije i oblici dolaze na njima do izražaja ne samo u svom tipičnom obliku, nego su te odlike jošte i koncentrirane, odnosno potencirane do skrajnih mogućih granica, predstavljajući tako maksimum specifičnosti, što ih može dati hrvatski krš, a sve to na relativno malenom području. To diže ovim turističkim područjima i objektivno njihovu važnost i turističku privlačivost.

Rožanski Kukovi (sa Hajdučkim), Štirovačka uvala, visoki hrbat od Dolaca do Sv. Brda i Velika Paklenica, objekti su prvo razrednog turističkog, odnosno alpinističkog interesa. Zato se ne može dosta naglasiti i preporučiti, da se to spasi za budućnost, za generacije, koje dolaze, da bude nepresahnjivim izvorom radosti i snage posjetiteljima, a izvorom ekonomski probiti onom siromašnom, poštenom i junačkom pučanstvu. Zato bi trebalo ne samo teoretski zaključiti nego i praktički provesti, da se kao nacionalni park potpuno netaknuto sačuvaju ova područja i to: čitava Štirovačka Uvala i dolina Velike Paklenice, a da se, u koliko je to samo moguće, zaštiti današnji izgled Rožanskih Kukova i okoline Lubenovca.

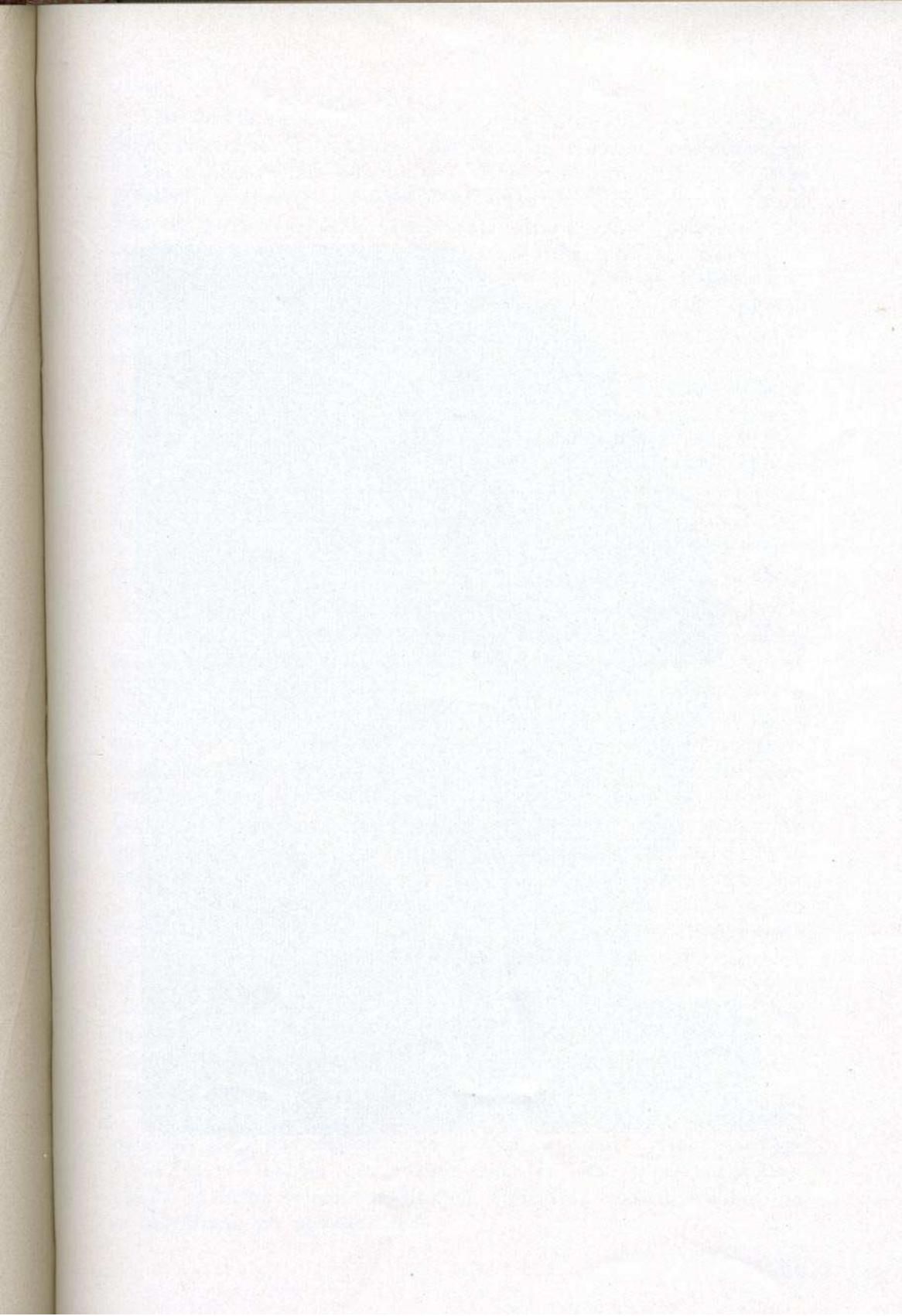
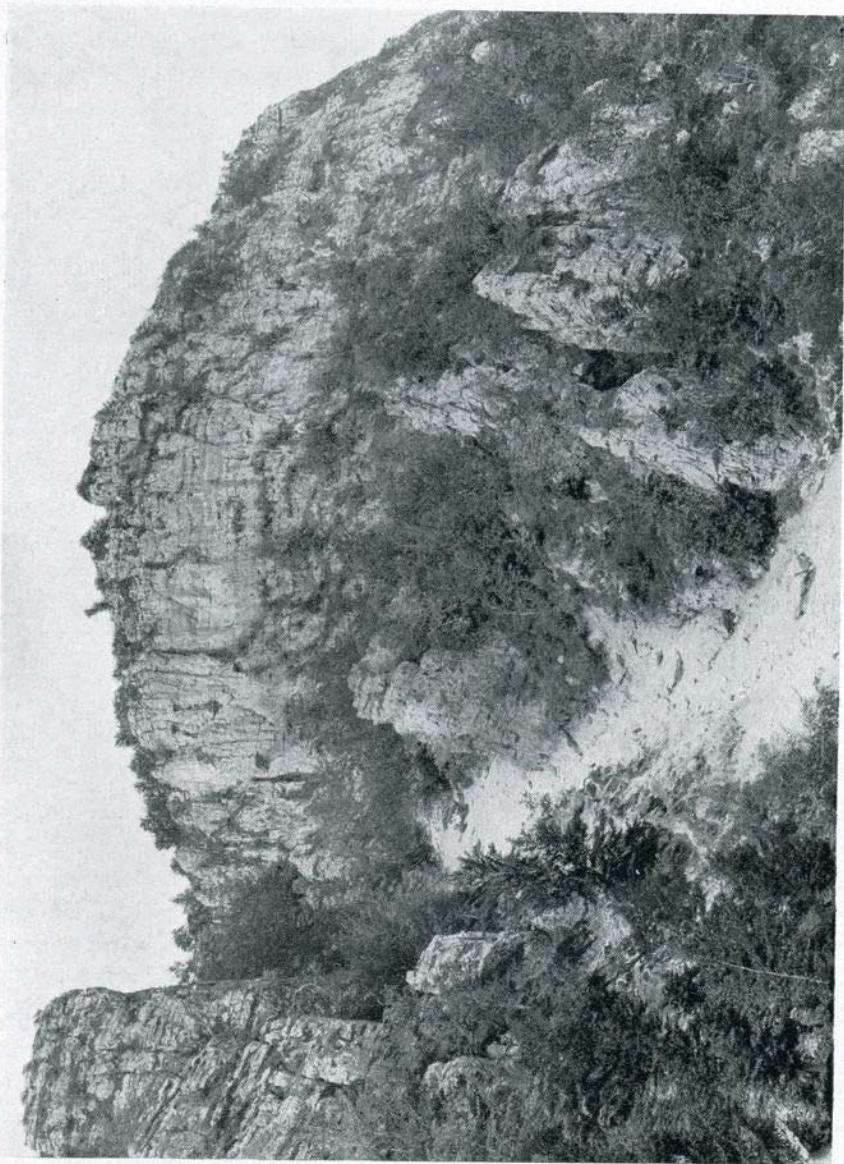


Foto: Zv. Zobundzija



SOKOLANSKE STIJENE

Na žalost nekako u vrijeme, kad je Štirovačka uvala proglašena finansijskim zakonom nacionalnim parkom, posjećena su stabla u Štirovačkim ponorima i tamo ostavljena ležati, a onaj bivši divan drvoređ crnogorice uz cestu iz Štirovače do Crnog Padeža je na desetak metara s obje strane ceste posjećen. (Po toj logici bi i Zrinjevac u Zagrebu također valjalo sasjeći, da stabla ne smetaju cesti). Isto tako sjeklo se lanjske godine, t. j. 1928., i u gornjem toku doline Velike Paklenice na strani od Klimente, dakle na lijevoj obali, koja je krasno osumljena, što je jedina šuma takove veličine u cijeloj bivšoj Dalmaciji.

U glavnom sjevernom turističkom području Velebita najljepši su vidici na Sjevernom Velebitu. Kako uopće na Velebitu, tako i ovi vidici imaju obično jače izraženu jednu od dvije karakteristike. Obično je sa morskim vidikom skopčan i kopneni u većoj ili manjoj mjeri, a sa eminentno kopnenim vidikom nije uvijek u većoj mjeri skopčan i vidik na morskiju stranu.

U glavnom južnom turističkom području lijepi su vidici podjednako podijeljeni sjeverno i južno od Dolaca.

4. Ostala područja.

Od ostalih turističko-planinarskih područja na Velebitu drugog reda dolaze na prvom mjestu Senjsko Bilo radi vidika sa Jadičeve Plani 1417 m, koji poradi jednog visokog hrbta, na kojem se vrh nalazi, spaja u sebi jednako odlike morskog vidika od ispod Senja na sjever i zapad te kopnenog vidika. Odličan je vidik i sa znatnijeg otvorenog dijela istočnog hrpta Senjskog Bila nad Senjskom Dulibom (visina 1100 m do 1000 m): s jedne strane na Liku sa Golom Plješivicom, a s druge strane na more. U budućnosti će podružnica u Otočcu njegovati i vrh Konačište 1494 m, nad Švičkim Jezerom i Vlaškim Poljem sa pretežno kopnenim vidikom.

Na drugom je mjestu u istočnom dijelu Južnog Velebita po svojoj krškoj formaciji vrlo interesantan gorski sklop Crnopca 1404 m. Za tim po današnjem interesu dolazi dio Velebita sjeverno od Visočice do Oštarske previje, radi osebujne krške formacije svog hrpta (Japage) sa razdrtim vrtačama, kao i radi svojih oštih kamenih vrhova u relativno neposrednoj blizini mora.

Interesantan je i dio Velebita od Crnog Padeža do Oštarske previje.

Prema svemu dakle od dva podjednako duga glavna turistička područja Velebita, ono sjeverno je šire sa većom visokom površinom, sa više raznih kosa raznih smjerova i sa većom varijacijom oblika na hrptu (visoravni, Kukovi, Padeži sa vodom, Dulibe), pa je objektivno po površini veće.

Južno je glavno turističko područje Velebita u jednom svom dijelu apsolutno više i to najviše u Velebitu sa znatno razvitim specifičnostima terena u dolnjim i nižim partijsama, na prvom mjestu sa jedinstvenima: dolinom gornje i zdrijelom dolje Velike Paklenice, kao što i sa najvišim vrhovima u Velebitu sa vanrednim vidicima.

Od ovih dvaju glavnih turističkih područja, sjeverno područje ima daleko bolje prometne veze pogotovo s morske strane; bliže je Srednjoj Evropi, lakše je pristupačno s mora, imajući dvije autoceste: Oltarsku i Veliko-Alansku, te jednu kolnu: Jasenovačku između Prizne i Cesarice; nadalje jednu longitudinalnu cestu po svom hrptu: Krasno-Mrkvište do duboko u Štirovačku Dulibu; konačno dvije ceste s ličke strane: švićku i kosinjsku. Pred sobom i u neposrednoj blizini ima čitav niz mjesta, koja ga mogu turistički alimentirati, jer ih godišnje posjećuju u sezoni brojni turisti. To su: Sušak, Bakar, Kraljevica, Crikvenica, Novi, Senj, Sv. Juraj, Jajblanac i na otocima: Baška, Lopar, Rab, eventualno i Aleksandrovo.

Južno glavno turističko područje Velebita ima dobru željezničku vezu s kopna, koja se znatno približuje planini. S mora su veze loše. Turističkih kupališnih mjesta danas s morske strane nema. Ceste po hrptu nema, a isto tako nema niti cesta, koje bi služile usponu autom u srce planine, osim za to područje periferičke ceste Malo-Halanske, koja prema tom području igra ulogu nešto povoljniju, nego li Vratnička cesta prema sjevernom glavnom turističkom području Velebita.

Prema današnjem stanju prometa i prometnih veza, mora se dakle, kao na stvarnosti osnovano uzeti, da je sjeverno turističko područje Velebita danas prvo, a za njim dolazi danas po važnosti glavno južno turističko područje Velebita. Radi prirodnih položaja i prometnih mogućnosti takav će odnos i ostati.

Gotovo cijelo sjeverno turističko područje Velebita je područje turističko-alpinističko, a južno je pretežno alpinističko, sa jačom turističkom notom u dolini Velike Paklenice.

Veća prometna središta i polazne točke za turistiku tih dvaju glavnih turističkih područja Velebita jesu danas: za sjeverno na moru Senj, za južno na kopnu prvo Gospić i drugo Gračac (za grupu Crnopca). Tako će prema geografskom položaju i ostati.

MANITA PEĆ

U nekim novijim njemačkim vodičima naročito je istaknuta velika špilja kod Starog grada pod Velebitom, zvana »Manita peć«. O njoj se među ostalim tvrdi, da ima duljinu od jedno 10 km i sige od dosada neviđenih krasota. Ovu špilju posjetilo je prošlih godina nekoliko njemačkih turista, koji ju nisu mogli točno istražiti, jer su im nedostajale tomu potrebne i prikladne svjetiljke, pa su svoje utiske upotpunili pričanjem seljaka Starigradana, kod kojih kruže o veličini i ljepoti ove špilje cijele legende.

Direktor »Putnika« na Sušaku g. Paravić upozorio je na spomenutu bilješku u njemačkim vodičima H. P. D. »Velebit« na Sušaku, kod kojeg je ova vijest pobudila razumljivi interes. Tako sam se ja dogovorio sa g. Paravićem, da odemo u Starigrad i točno istražimo ovu špilju. U tu svrhu priredio sam jaki električni reflektor sa potrebnim akumulatorima, nekoliko manjih električnih i karbidnih svjetiljaka te svu ostalu potrebnu opremu za istraživanje špilje.

U nedjelju 21. travnja odosmo parobrodom iz Sušaka i nakon 12-satne vožnje stigosmo isti dan po podne oko 5 sati u Starigrad pod Velebitom. Približavajući se Starigradu ugledali smo u planini goleme pukotine Velike i Male Paklenice, a iza njih najviše vrhove Velebita: Veliki Malovan, Vaganski Vrh i Sveti Brdo. U Starom gradu upoznali smo mjesnog župnika, simpatičnog Don Antu Adžiju, agilnog učitelja Maričića i njegovu odvažnu suprugu Mariju, koja se je sutradan priključila našoj ekspediciji.

Pobrinuli smo se odmah za 3 nosača, da nam sutradan pomognu nositi našu obilnu opremu. Jedan od ovih nosača pričao nam je, da se u prednjem dijelu špilje zadržava i ljeti voda, pa da ljudi za vrijeme velike žege znadu i tamo po vodu ići. On da je često puta u tu svrhu tamo zalazio i jedamput da je cijelom špiljom prošao i za to trebao preko 6 sati hoda. Naš drugi nosač jedan starac isključuje takovu mogućnost, jer da cijelom špiljom još nikada čovječja nogu prošla nije, pa da špilja uopće kraja nema, a da to on kao iskusni starac najbolje znati može.

Među ženama pogotovo kolaju najraznovrsnije priče o toj špilji. Tako nam jedna žena pričala, kako je jedne noći vidjela, da je po jednoj uzici, vezanoj od »Manite peći« na susjednu veliku pećinu »Anić kuk«, išla vila sa vrčem vode na glavi, u rukama kudjelju prela i u špilju vodu nanosila.

Naravno, naš je polazak u špilju među tamošnjim ljudima pobudio veliki interes, a u mnogih se javio strah, da ćemo preplašiti njihove vile, koje onda neće više u špilju vodu donositi.

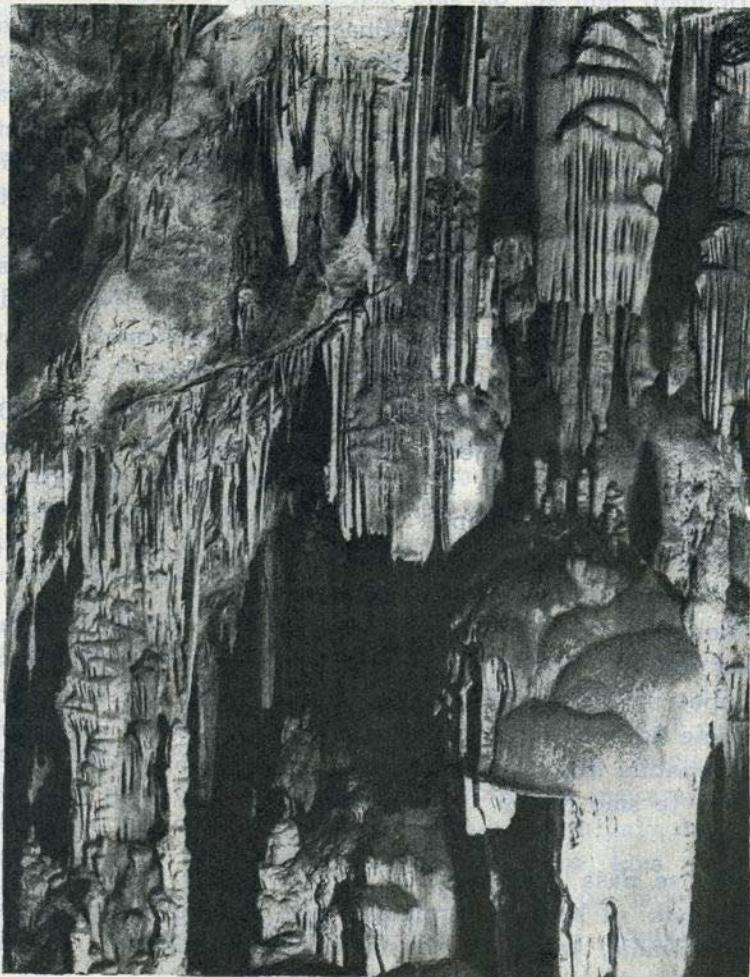
Večer smo ugodno sproveli u gostoljubivoj kući učitelja Marićića i u društvu Don Anta. Naravno, cijele se večeri govorilo samo o toj pećini, pravili se planovi, šta će sve iz Starog grada biti, ako se pronade zaista pećina takovih dimenzija i krasota, kako se priča, pa da se nismo oko 11 sati u noći rastali, da odemo na počinak, postao bi Starograd u kombinaciji i fantaziji naših budućih planova veliko svjetsko kupalište sa ogromnim hotelima.

Sjutradan ustadosmo prije 6 sati u jutro te nadosmo pred našim konačištem u gostoni Braće Vernić naša 3 nosača. Uto je stigao učitelj sa svojom gospodom i predsjednik mjesnog općinskog odbora, te pošto smo isprobali sve naše svjetiljke i regulirali altimetar, krene cijela karavana od 8 osoba put Velike Paklenice. Usput sretosmo kod župnog dvora Don Antu, s kojim smo se sređačno pozdravili. On nam je zaželio najbolji uspjeh, a u duhu nam dao svoj blagoslov.

Nakon četvrt sata hoda dodosmo do ulaza u Veliku Paklenicu, krasnu, divlu i romantičnu dubodolinu i tu smo na časak stali, da se divimo ovoj divljoj i veličajnoj prirodi. Kroz Veliku Paklenicu bio je sagrađen kolnik, koji je bujica prije više godina podrovala i porušila, a da nije više popravljen. U donjem dijelu Velike Paklenice nema potoka, jer se Paklenički potok gubi već u gornjem dijelu prije nego što dođe u klanac, premda mu je put do mora otvoren. Ali poslije velikih kiša, naročito jeseni, prolazi jaka bujica kroz paklenački klanac i valja ogromno kamenje i sitni šljunak do mora. Tako je stvorena na izlazu iz Paklenice preko jedan kilometar široka ravnica, gdje su uz samo more još Rimljani sagradili obrambenu kulu i stari grad, koji je, kako se misli, još od Avara porušen. Put kroz Veliku Paklenicu je veoma zanimljiv i romantičan. Staza, kojom smo prolazili, leži među 600—800 m visokim i sunovratnim dolomitnim stijenama i zatrpana je većim dijelom survinama, koji se odvališe sa stijena. Lagano smo se uzdizali klancem do visine od 300 m, tu smo skrenuli s puta te se počeli uspinjati uz priličnu strminu, dok konačno ne stigosmo nakon dvosatnog hoda do jedne velike stijene, u kojoj je ulaz u špilju. Ulaz je širok oko 2, a visok 1 i pol metra.

Pred ulazom u pećinu sjeli smo da se malko ohladimo i okrijepimo. Uživali smo u impozantnom pogledu na Veliku Paklenicu i na Anić Kuk, ogromnu okomitu stijenu od više stotina metara visine, te prema istoku na gorostasno Svetu Brdo. Nakon odmora

od 15 časaka i fotografiranja počesmo lagano ulaziti u te podzemne dvorove, oprostivši se sa danom. Kroz oniski otvor stupisemo u prvu dvoranu, koja je veoma prostrana, do 100 m duljine,



MANITA PEĆ: PROLAZ IZ PRVE U DRUGU DVORANU

(Naravna visina 10 m.).

Foto: Gj. Ružić

50 m širine i 25 m visine, a puna siga većinom crvenkaste boje. Na dnu dvorane leže ogromne stijene i sige, koje se otkinuše od svoda. Hodajući i puzajući po narušenom kamenju strmo nizbrdice, prolazili smo pokraj prekrasnih stalagmita, visokih i debelih stupova, dok konačno ne stigosmo do kraja prve dvorane. Tu se nalazi mali prolaz u drugu dvoranu, koji je sav isprepleten sigama.

Lijevo od prolaza nalazi se velika »propovjedaonica«, kao da ju je umjetnička ruka izradila. Provukavši se kroz otvor, stupismo u drugu dvoranu, gdje ostadosmo zapanjeni i zaneseni bogatstvom siga, koje se na stijenama ove špilje u svim mogućim formama složše. Pričinjalo nam se, da smo ušli u vilinje dvore. Ova dvorana je pravilnija od prve, na podu nema narušenoga kamenja, svod je u formi velike kupole, visoke oko 30 m. Promjer ove dvorane, koja je okrugla, iznosi jedno 25 metara. Stijene su pune prekrasnih sige, ispunjene od svoda pa do poda draperijama, prekrasnim zavesama iz crvene i bijele sige sa mnogo nabora, kao da ih je nježna ruka pribrala. Uz stijene nalaze se male »kamenice«, to su od sige postali bazeni, u kojima se zadržava hladna i bistra voda. Uz ovu veliku dvoranu pronašli smo još nekoliko manjih i visokih dvorana sa hodnicima, također punih lijepih sige. Nakon duljeg pomnog traganja za daljim prolazima konstatirali smo, da smo cijelu špilju potpuno obašli i da nema daljih prolaza.

Cijela Manita peć imat će ukupnu duljinu od jedno 300 m, a visinu od 20—30 m. Pojedine sige u toj špilji od velike su starosti, jer ako se uzme, da 1 m visoki stup treba 15.000—20.000 godina, dok se sigom nakapa, a da u toj špilji nailazimo na stupove i preko 10 metara visoke, onda si možemo lako stvoriti pravu sliku o velikoj starosti sige ove pećine.

Nakon što smo u špilji učinili još nekoliko uspjelih fotografskih snimaka, spremili smo se na povratak, te smo oko dva sata po podne opet ugledali danje svjetlo. Prema tome mi smo za obilaznje cijele špilje trebali oko 4 sata. Pošto nas je pri izlazu iz špilje iznenadila kiša i magla, brzo se spremisimo na silaz u Veliku Paklenicu, te smo nakon 1 i pol sata hoda opet stigli u mjestance Starigrad.

Iako se naša očekivanja o veličini špilje ni izdaleka nisu ispunila, ipak su krasote formacija sige daleko nadmašile svako naše očekivanje, tako da se može mirno ustvrditi, da Manita Peć spada među najljepše špilje naše domovine.

Dok se ova špilja ne učini pristupačnjom izgradnjom jednog puteljka do špilje i u njoj samoj, dotle će ostati za širu publiku prilično nepristupačna već i radi udaljenosti od prometnih centara. Ali zato se može planinarima preporučiti posjet ove špilje s tim više, što je okolina za planinara veoma interesantna. Mjesto Starigrad, iz kojeg se polazi na Manitu Peć, polazna je točka za Doce, za Veliki Malovan 1760 m, Vaganski vrh 1798 m i Svetu Brdo 1753 m.

H. P. D. „MOSOR“ NA BIOKOVO-PLANINI

Premda su nekoji članovi H. P. D. »Mosora« bili u više navrata prošlih godina posjetili Biokovo-planinu, a neki je dapače također stručnim raspravama, opisima i snimkama ilustrirali, ipak je želila uprava »Mosora«, da još ove sezone upriliči takvu jednu ekskurziju na Biokovo, u kojoj bi mogao veći broj aktivnog člana-stva da sudjeluje. Uprava je »Mosora« polazila pri tome sa stano-višta, kako je prijeko nužno, da se splitskim planinarima pruži od vremena do vremena zdrave i poučne zgode, da pohode najčarob-nije planinske dvore naše kršovite Dalmacije, dvore, koji nisu samo ponos i dika ubavoga makarskog primorja, već pravi alem-kamen čitave naše države.

Osnutkom H. P. D. podružnice »Biokovo« u Makar-skoj, koja je već u praskozoru svoga poletnog života bjelodano pokazala plemenito shvaćanje i nastojanje, pa i realni rad na polju unapređenja planinarstva u tom divnom primorsko-planinskom kraju, bilo je našoj podružnici uvelike olakoćeno provedenje takove ture, koja se izvela tijekom duhovskih praznika, i to takvim uspjehom, da će blistavim slovima ostati trajno ubilježena u analima naše planinarsko-prosvjetne djelatnosti.

Dok je u subotu u jutro, pred duhovskom naime nedjeljom, nekoliko naših članova pošlo u Makarsku morskim putem, dotle je »gros« izletnika, njih tridesetak na broju krenulo iz Splita istog popodneva udobnim kamionom na Omiš, da se odatle preko buč-noga Zadvarja popne na rajske vidikovac, na zloglasnu inače »Vrulju«, s koje se otvara jedinstveni vidik na makarsko primorje, od davnine poznato i opjevano sa divnih svojih žala, bistrih voda, bujnog zelenila i nadasve romantične pozadine, koja se poput ti-tanskih kula i bedema okomito u vis vije, privlačeći svemožno na se ne samo oči zanosna planinara, već i najindiferentnijega smrtnika.

Čitavo je putovanje od Splita do Makarske bilo vanredno sli-kovito i poučno. Jaki i nadasve efektni kontrasti između divnoga primorja i divljeg, ali ništa manje romantičnoga zagorja, izmjenjuju se svud takvom brzinom, da nemaš dovoljno vremena, da ih se u cijelosti naužiješ, pa što se većma cilju, naime Makarskoj, pribli-žuješ, to su oni jači i efektniji, to je i njihova varijacija brza i veća tako, da ti se pri koncu putovanja, kad zađeš u pobožni i ubavi Veprinac, pričinja, da te neka čudna, rekao bih čak vilinska ruka sprovela kroz carstvo priča i bajki, gdje je sve veličanstveno čudno

i gdje je savršenost ljepote tako velika i potpuna, da je naprosto neshvatljiva.

Razdragana upravo srca stigosmo u Makarsku u 8 sati na večer veselo dočekani od predsjednika H. P. D. podružnice »Biokovo« inž. I. Oraša i brojnog građanstva. Prema utanačenom programu podosmo odmah u prostorije »Jugoslavenske čitaonice«, gdje su drugovi prof. Girometta i Dr. Rubić imali da održe prigodna predavanja; prvi o planinarstvu kao sportu tijela i duha, a drugi o prirodi Biokovo-planine.

Dvorana je bila dupkom puna, a između ostalih uglednih građana zapazili smo i načelnika gosp. Majstrovića, koji nam je za čitavoga našega boravka u Makarskoj iskazao plemenitu susretljivost. U njemu upoznasio čovjeka širokih vidika, kojemu na srcu leži dobrobit i napredak rodnoga mu grada i koji, što je vrijedno spomenuti, velikim interesom i razumijevanjem prati pa i potpo-maže nastojanje i rad posestrime »Biokovo« svijestan, da budućnost Makarske nije vezana samo na more, već i na unapređenje planinarstva.

Predavanje prof. Giromette bijaše vanredno zanimljivo. Nakon definicije o sportu, koji se ima shvatiti kao dje-latnost, pri kojoj se tijelo giblje i koja gibanja iziskuju posebnih tjelesnih i duševnih sposobnosti, a tjera se radi tjelesnog i duševnog užitka, prešao je da prikaže djelatnost planinarstva na jakost, gibkost, okretnost i ustrajnost čovječjga tijela kao i na priučavanje druževnosti, pomirljivosti i popustljivosti te promicanje odvažnosti i prisutnosti duha. Potanko je obradio djelovanje planinarstva na duševnu prirodu čovjeka, naglašujući, da planinarstvo bistri um, jača i oplemenjuje duh, jer se vodi u krilu velebne ljepote i mudrog savršenstva. Dodirnuv se uloge planinarstva za unapređenje pro-meta stranaca, izložio je također i njegovu domorodnu stranu, jer omogućuje, da na svoje rođene oči razgledaš i upoznaš ljepote svoga kraja, dovodeći te istodobno u dodir s narodom. Svoje je predavanje zaključio predavač ovim značajnim rijećima: »Teškim poratnim pojavama, kao što su moralne zablude, loša lektira, al-koholizam itd., koje prijete da će mahom uništiti svaku klicu plemenitih osjećaja, koje su nama naši predci u amanet ostavili, treba suprostaviti moćni jedan faktor, koji će biti kadar, da mlađu generaciju izbavi iz pogubne i nečiste mreže, koju na nju nesmiljeno baca moderna pokvarena okolina. Zdrava i istinska priroda je još jedina kadra da to izvrši, jedina nam ona može dati ljudi zdrave, jake i čelične, ljudi dobra srca i plemenitih osjećaja, ljudi spo-sobne za život, za borbu i uspjeh. Kako je pak planinarstvo u pr-

vom redu pozvano, da toj svrsi uspješno odgovori, to mora svaki, kojemu je do uspjeha opće zajednice, djelovati na njegovo unapređenje, sa čime se istovjetuje unapređenje zdravlja, morala, kulture i estetike.

Slijedilo je zatim odlično predavanje Dr. Rubića. U kratkim ali jasnim i nadasve živim slikama iznio je karakteristike Biokovo-planine, koja krije u sebi takvih velebnih izraza planinske prirode, da joj u tome zaostaju i same nebotične Alpe, premda se diže u zagrljaju južnog mora i sunca. Pošto je izložio geološke, morfološke, florističke i faunističke osobine Biokova, prikazao je, kao plod svoga višegodišnjeg rada, ispaše na Biokovu, iznoseći pri tome veoma zanimljive statističke podatke. Nakon predavanja, koje je burnim pljeskom bilo završeno, zahvalio se biranim riječima predsjednik H. P. D. »Biokovo« na brojnom i biranom odazivu građanstva Makarske, davši istodobno zadnje naputke za sutrašnju ekskurziju.

(Svršit će se.)

GLAVNE SKUPŠTINE PODRUŽNICA

H. P. D. »Martinšćak« u Karlovcu.

držala je dne 10. IV. o. g. svoju redovitu glavnu skupštinu sa običajnim dnevним redom. U ime središnjice bio je prisutan njezin delegat odbornik g. prof. Stahuljak. Nakon pozdrava predsjednika g. Balaša, gosp. Stahuljak zahvaljuje na pozdravu i donosi pozdrav središnjice. Iz izvješća tajnika g. E. Herrnsteina razabire se, da podružnica ima 123 člana u god. 1928., a iz izvješća g. blagajnika izlazi, da podružnica ima gotovine D 10.666,89, koja je svota koristonošno uložena. Tajnik kao zamjenik blagajnika na koncu izvješća predlaže u ime upravnog odbora, da se matici doznači iznos od D 7.000.— u korist njenog fonda za gradnju kuća i skloništa. Oba izvještaja kao i ovaj predlog, skupština je nakon kratke debate primila. Isto tako uzima se na znanje izvještaj nadzornog odbora. Nakon ovoga predsjednik u ime upravnog i nadzornog odbora zahvaljuje na povjerenju i određuje izbor, pošto je mandat dosadašnjeg odbora istekao. U novi upravni, odnosno nadzorni odbor izabrani su ovi članovi: Predsjednik g. Slavo Balaš; tajnik g. Eugen Herrnstein; blagajnik g. Zorislav Šašek; odbornici gg. Drag. Fogina st. i Vatroslav Mužina. U nadzorni odbor izabrana su ova lica: gg. Emil Kramer, Zlatko Smokvina i Ivan Valjo. Iza skupštine držala se prva sjednica, na kojoj se je odbor konstituirao i stvorio ove zaključke: 1. Da se opet počne sa zajedničkim izletima, koji će se oglašivati putem novina i u društvenom ormariću, a vodit će ih pojedini članovi upravnog odbora; 2. da se priredi svakog mjeseca po jedan društveni sastanak, na kojima će se izvješćivati o izletima i držati kratka predavanja sa diapositivima. Redovita predavanja sa diapositivima držat će se u jesenskoj i zimskoj sezoni.

Nakon skupštine podružnica je u smislu gornjeg zaključka odmah poslala D 7.000.— matici kao prinos za gradnju planinarskih kuća i skloništa, a matica je zaključila, da će taj dar podružnici »Martinšćak« vidljivim načinom istaknuti na ploči nove planinarske kuće.

201 evropski

H. P. D. podružnica »Oštrelj« u Zlataru

držala je 10. II. o. g. svoju redovitu glavnu skupštinu u prisluhu od 21 člana. Iz izvješća tajnikova i blagajnikova izlazi, da je ova podružnica u prošloj godini novčanim prinosima dvije posestrime podružnice pri gradnji planinarskih kuća pomogla, i to susjednu »Ivančicu« u Ivanču, kojoj je dala prinos od D 600 i usto kupila za D 1000 željeznu konstrukciju za podignuće piramide na vrhu Ivančice pokraj nove planinarske kuće, i podružnicu »Mosor« u Splitu, kojoj je poslala D 400 za novu kuću na Mosoru. Podružnica je u prošloj godini upriličila 7 zajedničkih izleta, u kojima su sudjelovala 73 člana. U g. 1928. imala je ova podružnica u svemu 48 članova.

Na skupštini je izabran ovaj odbor: Predsjednik g. Josip Rauer; predsjednik g. Dragutin Trstenjak; tajnik i blagajnik g. Robert Schönwald; odbornici: Dr. Vladimir Šibenik, Edo Kunst, Zvonimir Ferić, Dr. Izidor Sladović, Viktor Getz, Paula Biller i Darinka Žerjavčić; zamjenici: Adam Lorch, Rosa Rosenberg; revizori: Josip i Juraj Žerjavčić.

H. P. D. podružnica »Bilogora« u Bjelovaru

držala je 11. IV. o. g. u prostorijama gostione Breković svoju glavnu skupštinu, koju je otvorio predsjednik g. prof. A. Medur, pozdravivši prisutne i naglasivši, da za ovu godinu ostaje isti odbor, jer je biran na 2 godine. Jedino je optiran u odbor novi tajnik drug Rudolf Berghofer na mjesto druga Antolića, koji je premješten u Osijek. To skupština jednoglasno prihvata, pozdravljajući novog tajnika i želeći mu uspješan rad. Iz blagajnikova se izvješća razabire, da je podružnica imala u g. 1928. primitka (s prenosom od D 4.173.50 iz g. 1927.) D 8.647, a izdatka D 4.023.50, pa da ostaje u blagajni D 4.623.50. Znatniji su izdaci ovi: D 1.073 za uređenje Paulovca i D 1.160 matici u ime jedne trećine članarine. Izvješće blagajnika kao i ono revizionalnog odbora, primljena su s odobravanjem na znanje.

Mjesto tajnika izvješćuje predsjednik, da se na više oglašenih zajedničkih izleta na udaljene planine nije prijavio dovoljan broj članova, ali da su pojedini članovi poduzimali veće izlete na svoju ruku, tako na Plitvice, slapove Krke, na Risnjak, po Dalmaciji, Bosni-Hercegovini i u Austriji, dok je u bližu okolicu, poimence u Bilogoru, izvedeno više skupnih izleta, na kojima su se članovi vrlo ugodno pozabavili u lijepoj prirodi. — Prošle je godine troškom od preko tisuću dinara na novo uredeno izletište Paulovac, pa treba sa zahvalnošću i priznanjem istaći, da je u tu svrhu dobrohotnošću i naklonušću g. direktora Odžića, šefa im. opć. Gjur. darovana svota od D 600, što skupština prihvata klicanjem: »Živio Odžić!« Nabavljeni oglasni ormarići postavit će se na željeznu ogradi kod trgovine druga Burića i na kolodvoru ili na ogradu g. Dr. Rothe. U njima će se izložiti primjerici društvenih izdanja, fotografije s pojedinih društvenih izleta u svrhu propagande, razglednice Plitvičkih jezera i drugih lijepih krajeva naše domovine, popis pogodnosti društvenih članova na željeznicama, parobrodima, u planinarskim kućama, hotelima i gostionama, trgovinama i t. d. Stvoren je zaključak, da je svaki član dužan ma i najmanji izlet prijaviti, da se tako može dati točan izvještaj srednjicima u Zagrebu.

Na mjesto revizora druga Dragića, koji je premješten iz Bjelovara, jednoglasno je izabrana drug Milka Beneković. — Podružnica je imala u g. 1928. članova 108.

H. P. D. podružnica »Kalnik« u Križevcima

držala je 23. IV. o. g. svoju redovitu glavnu skupštinu s običajnim dnevnim redom. Prema izvještaju tajnika i blagajnika, podružnica je u g. 1928. imala 37 članova. Priredena su tri zajednička izleta sa 45 učesnika i veći broj pojedinačnih. Markirana su dva puta iz Križevaca: jedan na mali Kalnik i drugi na Kalnik i odlučeno ove godine tri nova puta markirati. Na poziv podružnice održao je odbornik središnjice g. dr. Ivo Horvat, sveuč. docent, planinarsko predavanje. Stanje blagajne koncem g. 1928. iznosi D 2.012.30, koja je svota koristonosno uložena. Odbor je ostao isti.

H. P. D. podružnica »Vinica« u Dugoj Resi

držala je 28. IV. o. g. svoju godišnju skupštinu, u kojoj je predsjednik g. Cindrić u prisluču 25 članova u duljem uvodnom govoru prikazao kulturno-humanu svrhu planinarskog društva, a nato je kao zamjenik tajnika izvjestio o radu podružnice u prošloj godini. Bilo je 11 odborskih sjednica i komemorativna sjednica prigodom smrti Stjepana Radića. Izvedeno je oko 20 izleta što skupnih što pojedinačnih; od skupnih znatniji su onaj na Klek i drugi u špilju Vrlovku, dok su pojedinačni ili u manjoj skupini bili u Sloveniji, na Bijelim Stijenama i u špilji Barilović s posebnom istraživačkom namjerom. — Na koncu izvještaja živo preporuča članovima, da se pretplate na društveno glasilo »Hrv. Planinar«, u kojem će naći obilje ugodne i poučne lektire uz brojne lijepе slike i podatke o radu HPD-a i razne povlastice.

Prema čl. 7. društvenih pravila, upravni je odbor popunjeno ovako: na mjesto gg. Franka, Matakovića i Bana optirana su gg. Kratohvili, kao član nadzornog odbora, Riesner kao tajnik i Špan kao član nadzornog odbora. — Na predlog predsjednikov osniva se putna blagajna i u tu se svrhu određuje D 1000. Na predlog člana g. Matakovića ima se u spomen 5-godišnjeg opstanka podružnice prirediti zabava u planinarskom stilu. — Predsjednik ističe zasluge bivšeg predsjednika g. G. Tomićića za osnutak i napredak podružnice i predlaže, da se preporuči središnjici imenovanje za začasnog člana kao znak priznanja njegovu radu. Prima se s odobravanjem, a g. Tomićić toplo zahvaljuje na pažnji. Podružnica ima 79 članova. Imovina podružnice iznosi D 10.149.24; od toga uložak u novčanom zavodu D 4.984.49 i gotovina u blagajni D 2.824.75, inventar D 2000.

H. P. D. podružnica »Čaklovac« u Pakracu

držala je 28. IV. o. g. svoju redovitu glavnu skupštinu, u kojoj je u odstupnosti predsjednika njegov zamjenik u kratko ocrtao osnutak podružnice, našto je tajnik izvjestio, da je društvo priredilo 6 izleta: na Brezovo Polje, Poljanu, 3 puta na Omanovac i jedamput na Čaklovac, a na svakom je izletu bio lijep broj članova. Podružnica je označila puteve: Pakrac — Omanovac — Poljana. Izabran je ovaj odbor: predsjednik g. ing. Ivo Zorić, sreski ekonom; podpredsjednik g. mag. Josip Svoboda, ljekarnik; tajnik i blagajnik g. Ivan Schaub; odbornici: ing. Branko Rukavina, L. Šnedorf, I. Rihl i Mandica Filipović. Novi je predsjednik lijepim govorom zahvalio članovima na iskazanom povjerenju i u kratko prikazao kulturno-socijalnu i rodoljubnu svrhu planinarskoga, pa su članovi dobili dojam, da će od sada rad podružnice krenuti novim putem napretka. Stvoren je zaključak, da se priredi zajednički izlet na Plitvička jezera 27.—30. VI. o. g. Člana ima 32.

H. P. D. podružnica »Runolist« u Lokvama

držala je 1. V. o. g. svoju VII. redovitu glavnu skupštinu. Predsjednik drug Marijan Malnar sa zadovoljstvom ističe, da je u prošloj godini rad podružnice krenuo onim smjerom, koji potpuno odgovara planinarskoj svrsi i interesima društva uopće. Sav se mar posvetio označivanju putova i nastojanju, da se nabavi nova planinarska kuća u Gorskem kotaru, što može da u velike koristi promicanju planinarenja u tim gorskim krajevima. Želi, da se taj rad kao glavni dio programa i u buduće energično nastavi. Prema izvješću tajnikovu podružnica je priredila veći broj zajedničkih i pojedinačnih izleta. Zajedničkih izleta bilo je na broj 21 sa 73 lica, a pojedinačnih 19, što ih je izveo drug predsjednik. Važniji su izleti bili u Gorskem kotaru: Maj vrh (1269 m) nad Tukom kraj Mrkoplja, izvor Ličanke kraj Fužine, Javorje (1122 m), Oštri vrh nad Ličkim poljem, Višnjevica (1367 m), Begova kosa (1232 m) kraj Mrkoplja, Snježnik (1506 m), Obruč (1377 m), Risnjak (1528 m), Jelenec (1422 m) i Veli pogled (1294); pak »Učka« u Istri, Trebević (1676 m) nad Sarajevom i Krokar (1121 m) u Sloveniji. U g. 1928. provedena je markacija iz Mrzle Vodice kroz Suhu Rječinu do ceste Gornje Jelenje — Lazac, čime se dobila najkraća veza za prilaz na Risnjak i Snježnik. Na tom je putu postavljeno 5 natpisnih ploča, a 2 ploče u Golubinjaku i u zaselku Slavica dolnja za Slavicu (1120 m). Žalostan je pojav, da se nove ploče oštećuju kao u zaselku Slavici i na putu na Snježnik, gdje je dapače oznaka »Runolist« nožem izrezana. Prošle jeseni u zajednici sa središnjicom nabavljena planinarska kuća u Gornjem Jelenju, koja se o Dušovima ima otvoriti. Izriče se hvala središnjici, što je odmah usvojila predlog podružnice o nabavi kuće i zauzela se kod Oblasnog odbora zagrebačke samouprave za potporu, koja je u iznosu od D 5.000.— i dana na inicijativu g. dra. I. Krajača. Broj članova bio je u g. 1928. isti (22). Prihod: D 8.271.25, rashod D 7.470; porast imovine D 801.25. Podružnica je dala HPD podružnici »Mosor« u Splitu D 200 za gradnju planinarskog doma na Mosoru. Izvještaji tajnika i blagajnika, kao i nadzornog odbora primljeni su s odobravanjem na znanje. U upravni su odbor izabrani ovi: predsjednik Marijan Malnar; tajnik Klement Malnar; blagajnik Petar Malnar; odbornici: Fran Mihelčić i Bianka Blau; nadzorni odbor: Blaž Kruljac, Nadica Majnarić i Fran Mihelčić.

VL. PAVIČIĆ:

ZAGREB.

BILJEŠKE S PUTA I IZLETA OD DUNAVA DO OHRIDA.

(Nastavak)

Ohrid.

Par godina prije nego što sam vidio Južnu Srbiju, čuo sam onu divnu pjesmu: »Miljana platno beljaše« . . . Pjevuckao sam je na plavom Bohinju, vozeći se po našem Jadranu, čule su je i klisure Željeznih Vrata kao i moja slavonska ravnica. I eto mogao sam je zapjevati tamo, gdje je nastala, u divnom kraju, kojega još nije oskvrnula pravo čovjekova Prometejska ruka. Pomislite, da sa Marijana gledate kaštelanski zaliv, omeđen kopnom i Čiovom, sa svim onim bijelim gradićima i tornjevima, pa si ga proširite na sve strane;

— evo vam po prilici slike Ohrida. Ali nešto si ne možete zamisliti, a to je ona romantka, ona divljina, koja daje tek pravi sklad. Kada bi se dodalo malo romantike šibeničke luke kaštelanskem zalivu, slika bi se pojačala. Po tišini i miru slično je Bohinju, ali još mirnije. Na Ohridskom jezeru se vidi priroda, kako ju je Bog dao. Nije ni čudo, da se je ovamo povukao učenik sv. braće Ćirila i Metodija sv. Naum, da u miru završi život i zaklopi knjige starostavne. Ovdje, baš ovdje je nastalo čirilsko pismo po drugom jednom učeniku sv. braće Klimentu, kao što je na obali susjednog Prespanskog jezera nađen prvi pisani spomenik na slavenskom jeziku.

Veoma je slikovit grad Ohrid, gdje se nalazi džamija sa križem: prije je to bila kršćanska crkva, pa Turci skinuše križ, ali on put pod noge i ujutro je već gore i tako neprestano, dok ga na koncu ne ostaviše. Tako priča, ali istina je, da se križ nalazi na tornju iznad polumjeseca! U okolini se nalazi jedno sumporno vrelo: već iz daljine osjećate smrad, kao da su vas posuli mućkim jajetima. Amo se dolaze liječiti ljudi.

Sa druge strane planine leži Prespansko jezero. Kad se penješ uz Perister prema Bitolju, pa pogledaš iza sebe, vidiš, kako se u daljini zaplavila pučina toga jezera: slično, kao kada sa Plasa ugledate Jadran u svoj svojoj ljepoti. Ovo jezero je još mirnije i tiše od svojeg brata Ohrida. Nema još u ovim krajevima bogatih Amerikanaca i Engleza, koji sve gledaju kroz dolare i Baedecker, koji bi sve pokupovali i odnijeli sebi, pa bio to sav Trogir ili Vrbovska na Hvaru sa svojim Tizianom. Nema tu brzorijekih Talijana, koji su svima i svakomu dali kulturu, samo sebi po najmanje; a nema tu ni one svjetske trke i trubljenja auta, pomiješanih sa madžarskim i njemačkim jezikom i orlovskim nosovima, koji su već zavladali jezerima Slovenije . . .

Na Ohridu i Prespi je carstvo tišine. Muta quies habitat! Tu sam osjetio drugi put ono, što mi je ostalo u uspomeni iz Slovenije. Predveče smo ležali pod Triglavom kod Mojstrane u Dovju i gledali sliku, kakvu ne može nijedan kist prikazati: igru sunčevih zadnjih traka i oblačina, koje su obvijale Triglav, borbu svijetla i tmine, Ozirisa i Seta. A par koraka dalje, u grobu, spavao je san pravednika župnik Aljaž, onaj Prometej, koji je donio luč sa Triglava i kojega nije minula zato kavkaska pećina, ali on je sve to nadvladao. Kako mora da je uživao on, sluga božji pred licem Njegovim, kad je u toj divnoj crkvi zapjevao: »Slava bogu u visini« . . . i nama pokazao put, gdje ćemo naći mir i dobru volju . . . Veliki pokojniče! Donijet ću ti struk cvijeća sa ovih južnih planina, koje si ti volio, kao i svoj Triglav, a koje još čekaju svojega Aljaža i svoje Dovje . . .

Ohridska riba.

Skoro mi sve lijepo dojmove pokvari ohridska riba. I to ona, za koju ljudi u »Jevropi« drže, da se može sa dva komada njezina nahraniti ne pet, nego pedeset hiljada ljudi. Slana je ona, slana i za džep i za želudac. Pa tko može reći, da nijesmo jedno: na Bohinju pastrvica, jeo bi je čovjek pod povećalom: 20 dinara, u Dalmaciji, gdje pečene ribe skaču ravno iz mora u usta: isto tako, a ovdje na Ohridu, gdje pastrve skoro po poljima pasu, isto oko 20 dinara. Kupio i ja par pastrva, pa dao speci. U podne ih pojao, hajd, išlo je niz grlo. Kad drugi dan, pomozi Bože i sv. Petka Paraskeva: u mojoju želucu kao da se potukoše svi oni kitajski generali sa neprobavlјivim imenima. Mojem saputniku takoder. Neka mi ne zamjere Stružani, ali dobro nije bilo. Je li mi prodao staru ribu, ili je onaj pečenjar nešto »sfušao«, samo je sigurno, da sam jeo ribu, a ne živog ježa.

Sveti Naum.

»Potom že človekolubec Bog... pomiloval rod slovenski, posla im svetoga Konstantina filosofa naricajemago Kirila, monža pravdna i istina...« — priča nam Crnorizac Hrabar u svojoj kronici. Po njem znamo, kako stari Slaveni nijesu znali pisati, nego su se služili nekima »črtama i rjezama«, pa dalje, kolika se digla kuka i motika protiv svetog Ćirila i Metoda, jer su se usudili naučati vjeru Kristovu u slavenskom jeziku, pa su im prigovarali: česomu že sont slavenskiji knjigi. Ni togo jest Bog stvoril, ni angeli... Znademo, kako su radi toga stradali slavenski apostoli i njihovi učenici i kako su na koncu morali bježati iz sjevernih slavenskih krajeva, gonjeni, na našu sramotu, od svoje slavenske braće, koji su voljeli tuđina za gospodara, nego brata za brata...

Evo preda mnom je mjesto, gdje se odigrao jedan komad te opće slavenske tragedije medjusobne nesloge i zavisti. Tko je bio sv. Naum? Jedan od učenika sv. Braće, koji je ovdje na Ohridu završio svoj patnički život: ovdje ga primiše kao Mesiju, pokloniše se njemu i riječi njegovih slavnih učitelja, koja se je eto očuvala ovdje na slavenskom jugu, na obalama Ohrida i na našim jadranskim obalama, gdje sjaji vječno lik Grgora iz Nina... Samotan stoji stari manastir, povučen, samo katkada kucne zvonce i zamrmore valiči... Nema on kista svojega Böcklina, a ni harfe rapsodove, sam je, samotan i tih. Posivio je i pocrnio; ta nije čudo, mnogo je toga preko njega prešlo, ali on kao naša Zvonimirova lađa ipak je tu. Polako sam se primicao njemu, kao poklonik iz

dalekih krajeva, od braće tamo preko mnogih brda i dolina, noseći pozdrave i poklone Save i Velebita. Ako imaju Talijani svoju Santa Croce, gdje počivaju velikani kao Michelangelo, Machiavelli, Galillei i drugi, Englezi Westminster, Nijemci Walhallu, imamo i mi naše Panteone, a jedan je evo tu, u skrajnjem kutu naše domovine.

Toranj sv. Nauma.

Kako iza svakog pokladnog utorka dolazi pepelnica, tako je meni suđeno, da mi iza svake poezije i lirike dolazi nešto tvrde proze. Takova nepoetička proza bio je ovdje toranj manastira sv. Nauma, rad našeg modernog i kulturnog vijeka. Nije to možda toranj, da na njega treba vući kravu, da popase travu ili možda kos pa visi, kao onaj klasični u Pisi; Bože sačuvaj: lijep je, uspravan i bijel. Treba razlikovati Elburs od Elbrusa, Šterna od Zviježdića, Levija od Levića, pa tako i toranj ovaj od drugih tornjeva. A najljepši je, kad ga gledaš, pa na jedno oko zažmiriš, a drugo zatvoriš. U čemu je stvar? Kraj stare zgrade bizantskog stila, centralno građene, sazidaše neki kulturtregeri naši novi toranj, nekako u stilu onih raznih burgova sa Rajne, pa je ispalo onako nešta, kao ona nakaza, što je prizidana uz kulu biskupske palače na Kaptolu u Zagrebu. Kad bi mogli postaviti taj toranj i ono naše čudovište sa Kaptola zajedno, dobili bi zaista prvo djelo posebne naše nove arhitekture, dostoјno naših Bramantea, baš po onoj narodnoj: Ženili se lonci na polici, lonac uzeo šerpu za švalerku, a šerpenja lonca za švalera ...

Ali nije to samo ovdje. Nedavno sam čitao u beogradskim novinama članke prof. Okunjeva o originalnim, klasičnim mozaicima u manastiru sv. Pantelejmona u brdima kod Skoplja. I sjetio sam se ja toga manastira, jer sam bio u njemu. Bilo je to pred par godina. Ja i jedan još planinar Slovenac vraćali smo se sa Vodena kući i usput skrenuli u taj manastir, da ga pogledamo. Dočekao nas kaluđer, čini mi se, da je bio Rus i poveo nas u crkvu. Prvo nam je pokazao na jednom zidu jedan zaista divni mozaik, sa kojega je bila sastrugana žbuka. Protumačio nam je, da je sva crkva bila puna takovih mozaika, ali je u prošlom stoljeću došla neka puritanska struja, čije je prvo djelo bilo, da su ovi mozaici bili ili razbijeni ili preličeni, a na njihovo mjesto došle su slike nekih asketskih svetaca, koji izgledaju kao sedam gladnih godina iz sv. Pisma, a lica takova, kao da su zbilja jeli samo skakavce. Pa sví jednaki, brate moj, mršavi, upalih obraza, te bi čovjek mislio, da na zemlji nema nikakvog drugog jela osim mane nebeske namoćene u rosi. A bio je tu i lijep ikonostas sa prelijepim figuricama

svetaca, ali ovi Savonarole novoga vijeka oboriše se i na njega, »lupiše njime o zemljicu crnu, da se u prah i treske rasprsu...« Tako je nekako išlo i našoj staroj zagrebačkoj katedrali u prošlom vijeku, te danas imamo originalnu marku: made in Germany!

Mnogo ima još ovakovih stvari u našim stranama, za koje možemo reći, mutatis mutandis, ono, što je jedan prijatelj drugom preporučivao prije ženidbe: »Znadeš, malko je na lijevo oko škiljava, na desnu nogu šepava, u leđima pomalo grbava, po pameti prilično glupava, ali inače od oka djevojka!«

(Nastaviti će se)

SVEĆANO OTVORENJE PLANINARSKE KUĆE NA GORNJEM JELENJU

Na Duhove, 19. svibnja, svećano je otvorena planinarska kuća u Gornjem Jelenju (882 m) u Gorskom kotaru, što ju je potkraj prošle godine nabavilo HPD u zajednici i na inicijativu svoje podružnice »Runolist« u Lokvama i uz novčanu potporu Oblasnog odbora zagrebačke samouprave. U ime HPD središnjice bili su pri otvorenju prisutni: predsjednik I. Pasarić, podpredsjednik M. Bothe, tajnici dr. Z. Prebeg i I. Vučak, blagajnik S. Korov, odbornici Zv. Badovinac, S. Benčić i V. Šetina sa 63 člana. Ovi su iz Zagreba doputovali u Lokve jutarnjim vlakom, pojačani novim brojem planinara, koji im se uz put pridružiše u Karlovcu i Ogulinu, dok su izaslanici podružnica iz Ivanca, Koprivnice i Siska putovali s vlastitim uvjerenjem. Poslije zajutarka u Lokvama jedna je skupina krenula pješke na Gornje Jelenje, a druga veća zajedno sa planinarima iz Lokava upotrebila je za taj put po Lujzinskoj cesti četvora velika seljačka kola. U planinarskoj kući i susjednoj gostionici na Jelenju, dočekali su ih izaslanici primorskih podružnica, i to »Velebita« sa Sušaka i »Snježnika« iz Krasice. Tu se uz članove središnjice našli na okupu sestre i braća iz udaljenih podružnica: tako dr. Špiler, tajnik »Ivančice« sa dva svoja brata; predsjednik dr. Somogji i tajnik V. Blašković sa drugovima iz Koprivnice; tajnik dr. Brkić i odbornik Zulehner sa tri člana »Gvozda« iz Siska; gdje Balaš, supruga predsjednika podružnice »Martinščak« i tajnik E. Herrenstein sa više članova iz Karlovca; a napose su dobro bile zastupane podružnice »Velebit« sa Sušaka sa tajnikom K. Šojatom, »Snježnik« iz Krasice sa predsjednikom g. Mikuličićem i njegovom suprugom, pak domaća podružnica »Runolist« iz Lokava s lijepim brojem predstavnica krasnoga spola.

Pošto su poslije toplog doručka u gostionici g. Kovačića razgledali planinarsku kuću i upisali se u nezinu spomen-knjigu, pristupilo se svečanom otvorenju kuće. Sa njezina praga predsjednik HPD-a središnjice J. Pasarić srdačnim je riječima pozdravio okupljene učesnike i zahvalio im na tako brojnom odzivu. Osobito ga veseli, što u ovoj svečanosti sudjeluje naš prijatelj Slovenac g. Makso Hrovatin, izaslanik bratskoga »Slovenskoga planinarskoga društva« u Ljubljani, s kojim HPD kroz više decenija stoji u prijateljskoj vezi i složno surađuje u konstruktivnom radu oko unapredjenja planinarstva na našoj rođenoj grudi. Usrđnu hvalu izriče zagrebačkoj oblasnoj samoupravi kao i Trgovačko-obrtnoj komori u Zagrebu, što su poslale svoje izaslanike, prva



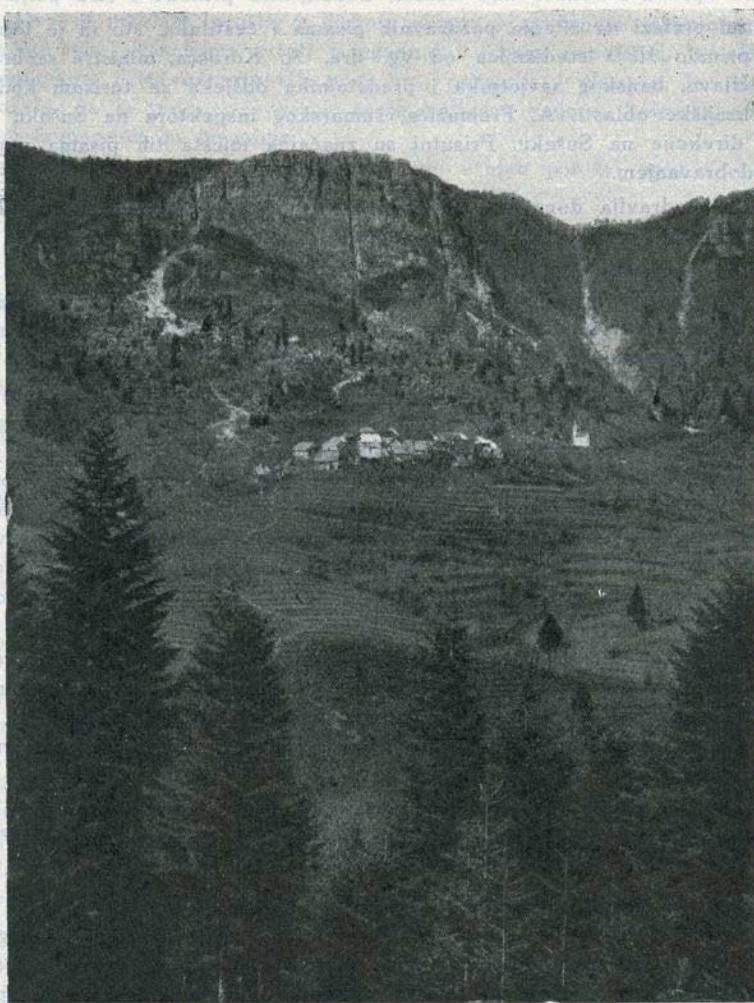
MANITA PEĆ: VELIKI ZASTOR U DRUGOJ DVORANI (Naravna visina 15 m.).

Foto: Gj. Ruzić

Scholarship

newspaper

g. dra. Z. Prebega, referenta odsjeka za turizam, druga g. dra. Lunačeka, komorskoča tajnika. S ponosom ističe, da se na ovoj skromnoj slavi tako jasno očituje drugarska svijest i bratska ljubav među hrvatskim planinarama, jer se uz veliki broj članova središnjice i brojne predstavnike i članove susjednih podružnica u Lekvama, Sušaku i Krasici nadoše na okupu drugovi iz udaljenih



POGLED NA SOKOLE I SOKOLANSKE STIJENE

Foto: Zv. Zobundžija

mjesta: Ivanca, Koprivnice, Siska i Karlovca. Naglasuje, kako je sretan i rastoran, što kao predsjednik HPD-a poslije slične slave na Obruču (g. 1926.) i na Bielim Stijenama (na Duhove g. 1928.) u kratko vrijeme od tri godine otvara evo u Gornjem Jelenju treću društvenu planinarsku kuću u romantičnom i čarobnom Gorskom kotaru. Ova kuća leži na visokoj previji između Primorja i Gorskoga kotara i u nežnatnoj udaljenosti od gorskog vijenca Ris-

njak — Snježnik — Obruč, a kako prilaz do nje sa stanice Fužine i Meje traje oko 2 sata, nema sumnje, da će služiti planinarima kao zgodno uporište ne samo za uspone na ove planine nego i za silaz u Primorje. Time Gorski kotar dobiva novu stalnu podlogu za promicanje planinarstva i s njome usko spojene gospodarske privrede, a podružnica »Runolist« u Lokvama, kojoj je povjerena uprava i nadzor nad kućom, novo vrelo prihoda i šire polje rada.

Zatim prelazi na čitanje pozdravnih pisama i čestitaka, što ih je tom prigodom primilo HPD središnjica od gg. dra. A. Korošca, ministra saobraćaja, Milana Hlave, banskog savjetnika i predstojnika odsjeka za turizam kod Primorsko-krajiške oblasti, A. Premužića, šumarskog inspektora na Sušaku i šumarske direkcije na Sušaku. Prisutni su značajna mjesta tih pisama popratili živim odobravanjem.

Nato pozdravlja domaćina g. Malnara, predsjednika podružnice »Runolist« u Lokvama, predaje mu kuću na čuvanje i upravljanje, pa proglašuje kuću otvorenom.

Konac govora predsjednikova popraćen je burnim klicanjem »Živio!«, našto je planinarski tamburaški zbor iz Lokava intonirao hrvatsku himnu »Lijepa naša domovino«, koju su sví prisutni pjevanjem prihvatali.

Zatim g. predsjednik Malnar kao domaćin srdačnim riječima zahvaljuje HPD-u središnjici i zagrebačkoj oblasnoj samoupravi, a naročito planinarskom prvaku g. dru. I. Krajaču, koji su pripomogli, da se ova kuća privede planinarskoj svrsi. Poimence ističe i pozdravlja predstavnike podružnica, koji su sa tako lijepim brojem članova pohrlili na ovu proslavu, na susjedne podružnice »Velebit« na Sušaku i »Snježnik« u Krasici upravlja bratski poziv, da ovu kuću smatraju sponom, koja veže Gorane sa Primorcima, pa da sa podružnicom »Runolist« u Lokvama složno i zajednički porade na dobro hrvatskog planinarstva.

Predstavnik »Slovenskoga planinskoga društva« g. M. Hrovatin srdačno zahvaljuje na pozdravu i čestita HPD-u na ovom novom uspjehu sa željom, da tako i dalje napreduje otvarajući planinske krajeve turističkom prometu. Njegov su govor prisutni popratili živim odobravanjem i klicanjem »Slovenskom planinskom društvu«.

Tajnik podružnice »Velebit« sa Sušaka donosi pozdrave predsjednika g. dra. Dinka Vitežića i odbornika g. Đure Ružića i izriče nadu, da će HPD od sada svake godine slaviti Duhovske blagdane otvaranjem novih plan. kuća.

Time je svečanost otvorenja završena, i planinari krenu po šumskoj cesti prema gordom Risnjaku, da se s njegova vrletnog vrha naužiju krasnog pogleda na plavi Jadran i okolne vrhunce šumovitog Gorskega kotara. Tom se prigodom sporazumno odabralo mjesto za novo planinarsko sklonište (prema tipu bosanske planinarske kolibe) u dolinici na zapadnoj strani ispod vrha.

S vrha Risnjaka spustila se jedna manja skupina preko Medvedih Vrata u Platak na konak, odakle je sutradan prešla u planinarsku kuću HPD podružnice »Velebit« pod Obručem i izvela uspon na Obruč i silaz u čuvenu gorsku provaliju Pakleno (»Hrvatski Colorado«), dok je druga veća skupina od 70 planinara sišla do planinarskog skloništa u Smrekovcu na odmor i odanle nastavila put u Crni Lug na zajedničku večeru i konak. Stanovnici toga naprednog gorskog sela, koji su i dosada uslužno i gostoljubivo primali naše planinare, ovoga su puta svojom susretljivošću nadmašili svako očekivanje. Premda je konak bio naručen samo za 30 planinara, a došlo njih 70, ipak su

svima za kratko vrijeme spremljeni ležaji, gospodama udobne postelje, a omladini mirisni sjenici, i to uz vrlo niske cijene ili besplatno.

Na Duhovski ponедjeljak krenula je jedna skupina planinara pod vodstvom društvenog predsjednika i g. M. Hrovatina na izvor Kupe pod Razlogama i dalje u romantičnu dolinu, a druga veća preko šume u Delnice na polađnji vlak za povratak u Zagreb.

Ova je proslava prošla u lijepom skladu i svečanom raspoloženju, te će jamačno svim učesnicima ostati u ugodnoj i trajnoj uspomeni, a »Hrvatskom planinarskom društvu« pribaviti novi broj prijatelja i članova; jer se i opet dokazalo, da je potpuno svjesno svoje kulturne zadaće, koju tako vidljivim i uspješnim načinom ispunjuje.

Planinarska kuća na Gornjem Jelenju i njen položaj opisani su potanko u br. 2. »Hrvatskog Planinara« od g. 1929.

PLANINARSKA KNJIŽEVNOST

»VODIČ PO VELEBITU« OD DRA. JOSIPA POLJAKA. Gosp. dr. Josip Poljak, potpredsjednik HPD-a i dosadašnji dugogodišnji urednik »Hrvatskog Planinara«, dovršio je rukopis svoga novog naučno-planinarskog djela »Vodič po Velebitu«. To je prvi potpuni vodič, koji opseže osim čisto planinarske struke ostale grane znanja i umjerenja, što stoje s njome u vezi. Tako će u njem biti dodirnuta geologija, petrografija, geografija, etnografija, šumarstvo, narodna i kulturna povijest, pa će sadržavati pouke i upute ne samo za planinare, nego i za sve one, koji se zanimaju za primjenu ovih naučnih grana na tako znamenitom domaćem tlu, kao što je Velebit, koji je u toku tolikih stoljeća igrao tako presudnu ulogu u životu Hrvata na obalama Jadran.

Glavna grada vodiča plod je višegodišnjega ustrajnoga rada i pomnoga proučavanja na licu mjesta, koje je dr. J. Poljak ili sam ili u društvu drugova gg. dra. Miroslava Hirtza, dra. Radivoja Simonovića i Ilije Šarinića vršio na brojnim putovanjima uzduž i poprijeko po Velebitu, o čemu su živi svjedoci njegovi mnogi članci i sjajni snimci sa Velebita u »Hrvatskom Planinaru«. Pri tom velikom poslu i planinarskom prvijencu u našoj književnosti drugarski mu je išao na ruku, napose što se tiče Sjevernog Velebita, naš planinarski prvak g. dr. I. Krajač, koji se vrlo živo zanimalo za izdanie toga vodiča. Poznato je, da je on kao ministar trgovine i industrije g. 1926. dao inicijativu za izdanje kritičkog vodiča o Dinarskom gorskem sklopu i odredio iznos od D 25.000 kao potporu za štampanje prvoga vodiča o Velebitu.

Članke o flori, fauni, narodnoj i kulturnoj povijesti, etnografiji i dr. napisali su naši poznati stručnjaci gg. dr. Ivo Horvat, dr. Miroslav Hirtz, dr. Đuro Szabo. Knjiga će biti ilustrirana sa oko 100 fotografskih snimaka i snabdjevena sa više karata. Čim se djelo predra u štampu i približno ustanove troškovi izdanja, izaći će u »Hrvatskom Planinaru« i drugim domaćim novinama poziv na pretplatu s naznakom pogodovne cijene za članove i potpune cijene za nečlanove pod uvjetom, da kod narudžbe polovinu određene cijene plate unaprijed, da se tako omogući štampanje cijele knjige na jedamput. Cijena knjige za članove kao i nečlanove izvan pretplate bit će, dašto, veća.

NOVA PLANINARSKA KNJIGA »HOCHTOURIST« OD DRA. PAULA KALTENEGGERA. Slovensko planinsko društvo šalje nam ovu objavu: Poznati njemački planinarski pisac, dr. Paul Kaltenegger u Beču (I. Bösendorferstrasse 1), koji je posredovao kod priredbe predavanja g. kap. Finch u Sloveniji i u

Zagrebu, namjerava ove godine izdati novu planinarsku knjigu pod naslovom »Der Hochtourist«, u kojoj opisuje pored Karnskih Alpa i Praalpâ i Dolomite oko Lienza s nekoliko štajerskih planina, a u glavnom Julske i Kamničke Alpe. Knjiga stoji za članove D. O. A. V., nadalje za članove SPD-a i HPD-a S. 11—12, t. j. 95—100 dinara, dok za nečlanove stoji S. 18. Knjiga se može naručiti samo putem društvene uprave, a izaći će ljetos u mjesecu kolovozu. Kod narudžbe valja polovinu cijene platiti unaprijed.

DRUŠTVENE VIJESTI

IZLET IZ VELIKE NA JANKOVAC (13. I. 1929.). Kroz pusto granje slavonskih planina prosule se pahuljice snijega i ubrzno pokriše bijelim plaštem u zimski san već uspavani kraj. Kučnuo eter čas, da ostvarimo naš zimski izlet, koji naumismo poduzeti iz Velike, što se smjestila na jugoistočne obronke Papuka, na Jankovac. Osvanulo divno zimsko jutro. Svodom se već gubilo nježno rumenilo zore i ustupalo mjesta čistom plavetilu vedroga dana, što zimskom pejsažu daje naročitu draž. Neopisivo zadovoljstvo ispunjalo nam grudi. Nakon uobičajenog zajutarka dadosmo se na put. Prolazimo pored kupališta i za kratko vrijeme ostavljamo iza sebe zadnje kućarke već ozivjelog mjesta. Pod nogama škripi sitan snijeg a uz put žubori nam topli potok Topličanka, kao da se opire studeni, da mu ledenim pokrovom ne sprijeći ljeskanje na jutarnjem suncu. Postepeno se uspinje put, kojim se odvozi kamen iz okolnih kamenoloma i tamo, gdje je nekad stajala ljevaonica stakla »Duboka«, prelazi u šumski puteljak. Uspon biva sve strmiji, a pred nama se gube i zadnji tragovi puta, koji je prekrio čovječjom nogom netaknut snijeg; jedino prosjeka daje naslućivati, da pod njim leže vagači ovudu rijetko voženih kola. Dolazimo do skupine starih omorika te ostavljamo projekti prolazeći kroz malu šumu crnogorice. Nigdje traga kakovom nogostupu. To nas sili na često sravnjivanje smjera prama karti i pouzdavajući se u buzolu nastavljamo hod kroz gustu sada bukovu šumu. Primo si put kroz smrznutu koru sirkoga snijega i tako sa naporom prelazimo kotu 657. U to nam se dolje pred nama ukazuje potok Drenovac, kako se tu i tamo pomalja ispod svojeg ledenog pokrova. Silazimo postepeno do potoka, idemo par časaka njegovim tokom, te nam se evo nakon naglog zaokreta ukaže na malom zaravanku lugarska kućica sa novo zidanim lovačkim skloništem. Odmorili smo se malo i nakon što smo malo založili ponesene hrane, krenemo da razgledamo ljeti dosta posjećivane krasote ovoga kraja. Spuštamo se niz potok Drenovac, što se ovdje probio kroz ovisoku stijenu pješčenjaka, te tvori bezbroj miniaturnih kaskada preko sada oleđenog kamenja, a raznolikošću svojom tvori prekrasne motive za fotoslikarsku obradbu. Prolazimo kroz malen klanac, što ga ovdje čine kamene stijene, i dolazimo u carstvo raskošne divote — alema naše prirodnim krasotama inače siromašne Slavonije, dolazimo do slapa »Jankovac«.

Glas nam zastao u grlu od ushita pri prvom pogledu na neopisive čare, što nas okružiše u tom času. Rasprsnuta voda šumskoga slapa zaodjela je naokolo stoeće granje smrznutom prevlakom, te ga kao teško imje svojim teretom priteže k zaledenoj kori snijega, koji je prekrio opalo lišće po zemlji. Kroz ovo, u svečano bjelilo zaodjeto granje, ukazuju se orijaške ledenice, što se poput siga smjestiše uz okomitu stijenu, preko koje se ljeti ruši slap. To nije siga blatnoga vapnenca, već siga uledene vode, što se pri sjaju sunca blista poput kristalnih dragulja u bojama akvamarina, ametista i drugih dragulja. Među

tim ledenicama pada u tri mlaza voda, a smrznute sitne kapi hvataju se kao divna čipka među skupove stalaktita. Pridosmo bliže pod velebni ovaj slap i divimo se tvorevini vode, što razbijajući se svojim padom prska sitne kapljice i slaže ih poput bisernih zrnaca, prikazujući od njih ledeni kolac, dok se preostala voda zaleduje preko povaljanog kamenja. Ni u carstvu samja ne može čovjek da sebi dočara ovakovu krasotu. Prebrzo su prohujali časovi našega zadovoljstva i bijaše nam misliti na dalji put. Rastajući se sa čarobnim ovim krasotama bacismo još zadnji pogled, da ustalimo u sebi nezaboravnu ovu sliku. Uspinjemo se, da razgledamo još i obnovljeni ribnjak za pastrve, te se potom vratismo k lugarevoj kući, gdje smo sa vanrednim tekom potrošili naš objed, pa se nakon odmora zaputisemo dalje preko kote 576 grebenom u slatinski Drenovac. — Putem spuštao se naglo sutan, pa kad stupisemo na cestu, još se na zagasitom rumenilu našega obzora ocrtavalu samo konture već uspavanih gora. Hitimo poleđenom cestom kroz sela Smrdić, Pušina i Humljani do željezničke stanice Čačinci, umorni čekajući na čas, da krenemo vlakom u Osijek. **R. K. Čavrlijka.**

ZAJEDNIČKI IZLETI. Rađosna je pojava, da na ovogodišnjim zajedničkim izletima sudjeluje redovito znatan broj naših članova. Tako je na izletu na Sv. Goru bilo 28, na Kamene Svatove 31, na Stojdragu 32, na Kum 43, na Medvedak i u Hrvatsko Primorje o Uskrsu 45 članova, a kod otvorenja nove kuće u Gornjem Jelenju i na duhovskim izletima na Risnjaku i Obruču, Bijelim Stijenama, izvoru Kupe oko 80—100 društvenih članova.

Zasluga za tako živi interes za zajedničke izlete ide u prvom redu putnu blagajnu, koja svojom uredbom omogućuje svakomu članu sudjelovanje na 24 izleta u godini dana. Ne manja zasluga ide i novu osnovanu omladinsku sekciju u krilu našega društva, koja sada sudjeluje na zajedničkim izletima sa lijepim brojem novih mlađih članova.

Vodstvo zajedničkih izleta povjerava se redovito jednom iskusnijem planinaru. Stoga se učestvovanje na tim društvenim izletima preporučuje onim članovima, koji do sada nisu bili na dotičnim planinama, napose manje iskusnima i početnicima. Na sve zajedničke izlete putuje se uz poput od 50 posto sa skupnim uvjerenjem za najmanje 10 lica, kod brzovlaka preko 100 km za 15 lica.

NOVA PODRUŽNICA HPD-a U NOVOM. Na pouzdanom sastanku od 17. V. o. g., koji je održan u prostorijama »Narodne čitaonice« u prisluću 21 člana u svrhu osnivanja podružnice HPD-a u Novom, stvoren je jednoglasni zaključak, da se u Novom osnuje društvo pod imenom: »Hrvatsko planinarsko društvo podružnica »Rujnik« u Novom«. Na to su pročitana pravila, koja se u cijelosti prihvaćaju. U privremeni odbor izabrani su ovi članovi: predsjednik Stjepan Tomašić; tajnik ing. Josip Topličan; blagajnik Anton Mažuranić; odbornici: Petar Ježić, Filip Krišković i ing. Miro Ježić; nadzorni odbor: Dr. Andrija Šerman, Marko Katalinić i Mr. Kuzma Mikuličić. Pravila se podnose nadležnoj vlasti na odobrenje. Pozdravljamo novu podružnicu i želimo joj najbolji uspjeh.

NOVE INVESTICIJE I POPRAVCI U TOMISLAVOVU DOMU NA SLJEMENU. Iz godine u godinu množe se troškovi za investicije, popunu inventara i popravke u Tomislavovu domu na Sljemu. Da se ti potrebni troškovi bar djelomice pokriju prinosom društvenih članova i izletnika, uvedena je prije više godina po primjeru drugih planinarskih kuća (n. pr. u Sloveniji) pristupnina, koja za društvene članove iznosi D 1, a nečlanove D 2. Ali ta se pristupnina do nedavna nerедovito ubirala, te je društvu donosila jedva

toliko, koliko ima prihoda od pristupa na piramidu, premda je posjet planinarske kuće najmanje za 100 posto veći od onoga na piramidi. No kako će ove godine investicioni troškovi znatno porasti (oko D 80.000), jer se namjera uvesti telefon u sljemensku kuću, sada se poravnava i ogradije zelena tratinu pred planinarskom kućom i usto nabavlja radi udobnosti gostiju velik dio novog inventara, a stari popunjaju, poduzete su mјere, da se pristupnina redovito ubire, a osim toga je uvedena uredba, da se u ljetnoj sezoni od t. V. do 1. X. za svako jednokratno noćenje u sobama, koje leže prema jugu i u prvom katu prema istoku (br. 1, 3, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 26), osim dosadašnje noćarine od D 10 (za članove, za nečlanove D 20) ima plaćati u tu svrhu vanredan prinos od D 5 po krevetu. Za druge sobe, koje leže prema istoku i sjeveru, kao i za sobe za zajedničko noćenje ostaje dosadašnja cijena D 10, odnosno D 7.50. Upozorju se članovi, da se svatko, tko želi u planinarskoj kući na Sljemenu boraviti više od 5 dana, imade na svoj trošak podvrći pregledu kod društvenog liječnika, a nakon toga izdaje se doznaka za dulji boravak.

NAŠE SLIKE. 1. Sokolanske Stijene. — 2. Pogled na Sokole i Sokolanske Stijene. Foto: Zv. Zobundžija. U Gorskem kotaru, koji se s pravom zove hrvatski planinski raj, ima cijeli niz vanrednih prirodnih ljepota i znamenitosti, koje do danas nisu istražene i opisane. Među ove pripadaju vanredno zanimljivi i impozantni dolomiti Sokolanske Stijene, koje leže u blizini Tršća pokraj glavne ceste Čabar — Gerovo. Visoko se i strmo dižu u obliku luka sa mnogo šiljatih glavica, rtova, piramide, tornjića i dubokih brazda među njima, a izgledaju kao čarobni planinski amfiteatar. Na njihovu se podnožju savilo poput sokolova gnijezda gorsko seoce Sokoli sa kojih 20 kućica, koje zgodno popunjuje šaroliku sliku toga divlje romantičnog kraja. Vrlo uspjeli snimci g. Zv. Zobundžije lijepo nam predočuju taj prekrasni a dosad nepoznati dio Gorskog kotara, o kojem ćemo iz njegova pera domijeti u narednom broju opširniji opis.

SADRŽAJ: Dr. I. Krajač: Turizam Velebitskog područja. I. Turistička područja (str. 141.) — Gjuro Ružić: Manita peć (sa 2 slike), (str. 149.). — U. Girometta: HPD »Mosoř« na Biokovo planini (str. 153.). — Glavne skupštine podružnica. 1. HPD »Martinšćak« u Karlovcu (str. 155.); 2. »Oštrelj« u Zlataru; 3. »Bilogorac« u Bjelovaru (str. 156.); 4. »Kalnik« u Križevcima; 5. »Vinica« u Dugoj Resi; 6. »Čaklovac« u Pakracu (str. 157.); 8. »Runolist« u Lokvama (str. 158.). — Vl. Pavičić: Od Dunava do Ohrida (str. 158.). — Svečano otvorenje planinarske kuće na Gornjem Jelenju (str. 162.). — Planinarska književnost. »Vodič po Velebitu« od dra. Josipa Poljaka. — »Hochtourist« od dra. P. Kalteneggera (str. 165.). — Društvene vijesti: Izlet iz Velike na Jankovac (str. 166.); Zajednički izleti; Nova podružnica HPD u Novom; Nove investicije i popravci u Tomislavovu domu (str. 167.); Naše slike (str. 168.).

»Hrvatski Planinar« izlazi 10 puta na godinu: pretplata stoji godišnje D 50 (za đake i naučnike D 40; za inozemstvo D 70. — Preplatu, reklamacije, rukopise i fotografije prima HPD središnjica u Zagrebu, Dolac broj 1. Odgovorni urednik: prof. Josip Pasarić, Ulica kraljice Marije 20. — Izdavač »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d. Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskaru odgovara I. Ivanković, Zagreb, Selska c. 39.